

Werkend Nederland van 100 jaar geleden vastgelegd

Fotograaf Eduard Sanders reisde van station naar station

AMERSFOORT | Dankzij de reizende fotograaf Eduard Sanders weten we hoe nijver Amersfoort er een eeuw geleden uitzag. Verzamelaar Berry Meester en historicus Jan Spoolder vinden dat Sanders een eerbetoen verdient. De joodse fotograaf werd in de Tweede Wereldoorlog naar Auschwitz gedeporteerd en kwam daar om het leven.

SARIE KATSMAN en MELISSA HOFLAND

Twee Amersfoortse vrouwen kijken vanuit een opengeschoven raam toe hoe C. Schimmel en zijn medewerkers op de foto worden gezet op de Utrechtsestraat in Amersfoort. Schimmel kan zelfs gesloten verhuiswagens leveren.

Engels moutbrood nodig? In de Laanstraat bij de broodbakkerij van W.J. Timmer in Baarn wordt het verkocht.

Trots poseren slager Jan H. Jans, zijn echtgenote, ene mejuffrouw De Jager en loopjongen Kees Vink bij de Rund- en Varkensslachterij van J.H. Jans in de Bloemendalsestraat 3 in Amersfoort.

Deze hardwerkende Nederlanders uit het begin van de twintigste eeuw hebben één ding gemeen: ze zijn op de foto gezet door de rondreizende fotograaf Eduard Sanders. Trots maar ernstig, vanwege het ongewone van het op de foto gaan, kijken de nijvere werkers ons aan.

Tijdsbeeld

Dankzij Eduard Sanders (1886-1942) kunnen we zien hoe het werkzame leven er een aantal generaties geleden uitzag. Sanders was niet alleen een kundig fotograaf, telg uit een Groningse fotografenfamilie, maar hij had ook oog voor commercie.

Hij had er gevoel voor om in te spelen op de trots van een middenstander

–historicus Jan Spoolder

► **Stalhouderij en stalling C. Schimmel aan de Utrechtsestraat, bij de Varkensmarkt. Door de straat lopen de rails van de paardentram, die van 1901 tot 1917 tussen het station en de Kamp reed.**

ARCHIEF EEMLAND

Stad en land reisde hij af tussen 1905 en 1916, waarschijnlijk per trein, om in zoveel mogelijk plaatsen met een treinstation foto's te maken. Boeren, burgers, middenstanders, ambachtslieden: hun huizen en hun winkels legde hij op de gevoelige plaat vast. Met als gevolg: een prachtig tijdsbeeld van het arbeidzame Nederland van toen. Niet opgedirkt in een studio, maar zo realistisch mogelijk, vaak met de werkkleding nog aan, op de werkplek zelf. „Hij had er gevoel voor om in te spelen op de trots van een middenstander, bijvoorbeeld op zijn nét geopende zaak,” zegt Jan Spoolder. „En hij wist: als je er één op de foto zet, dan wil de rest ook wel.”

Historicus Jan Spoolder en verzamelaar Berry Meester vinden het werk van Eduard Sanders zo de moeite waard dat ze het aan de vergetelheid willen onttrekken. Als eerbetoen aan de in de Tweede Wereldoorlog omgekomen joodse fotograaf hebben ze onlangs de website www.onbekendinnederland.nl/eduardanders opgezet.

„Het werk van Sanders springt er echt uit,” vindt Spoolder. „Als je erop

► **Broodbakkerij van W.J. Timmer aan de Laanstraat 102 in Baarn. Rechts het bestelhuis van brandstoffenhandel L. de Ruiter.**

gaat letten, haal je zijn foto's er zo uit. Berry Meester verzamelt zijn foto's en ik vind het geweldig leuk om uit te zoeken waar ze zijn gemaakt. Want van een heleboel opnames zijn die gegevens niet bewaard gebleven. Dat willen we via de website proberen te veranderen.” Spoolder pluist archieven uit, spit advertenties en oude telefoonboeken door en gaat op stap om ter plekke gegevens te vergelijken en na te vragen.

Na 1920, toen de fotografie al wat 'gewoner' was geworden, legde de inmiddels naar Utrecht verhuisde Sanders zich toe op het maken en

▲ Slachterij J.H. Jans in de Bloemendalsestraat. ARCHIEF EEMLAND

▲ Woonhuis aan de Steenhoffstraat 14 in Soest, gemaakt tussen 1912 en 1916.

▲ Brood- en banketbakkerij van C. Ockhuisen aan de Kamp 14.

AMERSFOORT Auto slaat paar keer over de kop

Een 31-jarige man uit Amersfoort raakte gewond toen hij in een auto zat die meerdere keren over de kop sloeg. De auto werd bestuurd door een 25-jarige vrouw uit Zeist. Woensdagavond rond kwart voor acht reed het tweetal over de A28 in de richting van Utrecht. Door nog onbekende oorzaak verloor zij de macht over het stuur, reed tegen de vangrail en sloeg een aantal keer over de kop. De auto kwam in de struiken terecht en de inzittenden zaten bekneld. Ze zijn met onbekend letsel naar het ziekenhuis gebracht.

AMERSFOORT App helpt mensen bewuster plannen

Meander Medisch Centrum in Amersfoort heeft samen met de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen een app ontwikkeld voor mensen die door pijn- of vermoeidheidsklachten moeite hebben met het plannen van hun dagelijkse activiteiten. Mensen die aan het revalideren zijn, kunnen met de app 'Activiteitenweger' hun energie beter verdelen over de dag. Op activiteitenweger.nl staat het systeem uitgelegd.

WOUDENBERG Verongelukte man is Zeewoldenaar

De man die woensdagavond om het leven kwam op de Voskuilerdijk in Woudenberg is een 49-jarige man uit Zeewolde. Hij zat in een auto die werd bestuurd door een 42-jarige plaatsgenoot. Om onbekende reden kwam hij op de kruising met de Langesteeg in botsing met de auto van een 59-jarige automobilist uit Woudenberg. Twee inzittenden van de eerste auto, een 37-jarige en een 45-jarige inwoner van Zeewolde, zijn met onbekend letsel naar het ziekenhuis gebracht. De bestuurders bleven ongedeerd, onder wie een 21-jarige Leusdense die bij de Woudenberger in de auto zat.

AMERSFOORT Fietsen en drinken tijdens 'Bokketrapp'

Ter verwelcoming van het lentebockbier wordt zondag weer een 'Bokketrapp' gehouden. Het evenement bestaat uit een fietstocht langs diverse etablissementen in en rond de gemeente Amersfoort. Elke zaak serveert bockbier en ook wat hapjes voor alle betalende deelnemers. Meer info: www.bokketrapp.nl

TUINCENTRUM
Albing
TUINARCHITECTUUR
PRACHTIGE
TUINMEUBELEN
kwekerijalbing.nl